

choise cristallization for certain tonality in its predisposition for near means of musical expressiveness is: composer creates his melodies and note - keys of their embodiment at the same moment. The tonality becomes an important component of music sense for composer and so it must be an important on for interpretator as well in forming of certain musical contents.

So an attention to author` choice of tonality is an immanent part of composer idea exploring & it is a step for better understanding of space of music opus. Some methodical recommendations for practical using of theoretical ideas for music teachers & interpretators for more adequately and bright interpretation of music text are given.

Key words: Tonality, tonality semantic, interpretation.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2017 р.

Прийнято до друку 30.02.2017 р.

Рецензент – к. пед. наук, доц. Борисова С. В.

УДК [7.071.4:78]:159.923.2

О. В. Кузніченко

ДО ПИТАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ-МУЗИКАНТІВ

Питання професійної підготовки майбутніх учителів на сучасному етапі розвитку педагогічної науки потребує особливої уваги. Нові соціально-політичні умови диктують нові вимоги до системи знань та особистистніх якостей майбутніх викладачів. Тому не випадково орієнтиром вищої освіти стають такі завдання, як формування в майбутнього вчителя потенціалу саморозвитку й самовдосконалення, розвиток комплексу якостей сучасного фахівця, його професійного мислення, соціальної й професійної відповідальності, а саме певного рівня сформованості професійної самосвідомості. Отже, сьогодні одним з найважливіших напрямів роботи педагогів вищої школи є створення необхідних умов для формування творчої особистості, реалізації природних задатків, індивідуальних здібностей та якостей майбутніх педагогів.

Актуальність цієї статті зумовлена потребою розглянути музично-педагогічну діяльність як головний чинник професійного самовизначення майбутнього викладача-музиканта. Як відомо, творчий потенціал майбутнього педагога розкривається у педагогічній діяльності, яка збагачує його досвід, допомагає усвідомити своє особливе місце у суспільстві. Можливості використання величезного потенціалу всіх видів

музичної педагогічної діяльності у професійному становленні майбутнього викладача–музиканта сьогодні практично не досліджені.

Цілком зрозуміло, що професійна діяльність для людини – це особливо важлива сфера задоволення своїх духовних потреб, самовираження. Самореалізація особистості в професії має особливі соціально-психологічні аспекти, а саме:

- професійне самовизначення (показник соціальних вимог, соціальної орієнтованості, самовизначення в житті суспільства);
- професійна ідентифікація (самовідчуття своєї причетності до певної професійної спільноти, внутрішнє прийняття специфіки соціальної ролі, інтересів, потреб цієї спільноти, практичне та психологічне включення в активну професійну діяльність, почуття значущості та користі від своєї праці);
- професіоналізація властивостей та якостей особистості (проявляється в оволодінні професійною майстерністю, професійною культурою та їхнім постійним удосконаленням);
- професійна залежність життєвого успіху (успіх, який залежить саме від конкретної людини);
- професійна залежність соціального статусу та іміджу особистості [1, с. 407 – 411].

Мета нашої статті – розглянути деякі особливості музично-педагогічної діяльності стосовно впливу на професійне самовизначення майбутнього вчителя.

Аналіз результатів досліджень з цього питання дає змогу визначити, що досягнення успіху в професійній діяльності передбачає пристосування до різноманітних змін навколишнього середовища, толерантність, рефлексивність та вміння за будь-яких зовнішніх умов працювати на високому професійному рівні: „Умовою успішної реалізації процесу цілеутворення є забезпечення ціледосягнення, є професійна зрілість спеціаліста. Професійність особистості, якої достатньо для творчого вирішення завдань професійної діяльності, рівень розвитку професійної культури та самосвідомості” [2, с. 10].

Проблемою формування самосвідомості в різних її аспектах займалися такі педагоги як Р. Береза, С. Борисова, Р. Осипець, філософи В. Жмир, С.Кримський, Ю. Павленко, М. Попович, Л. Скворцов, А. Спіркін, В. Табачковський, психологи М. Боришевський, І. Кон, Л. Мітіна, В. Москалець, В. Павленко, С. Таглін, соціологи В. Євтух, Т. Рудницька, Є. Тадевосян, М. Шульга. Проблема професійної підготовки вчителя в різних її аспектах розробляється в працях таких вчених як А. Алексюк, А. Арчажнікова, Є. Барбіна, І. Бех, Н. Ветлугіна, В. Воеводіна, В. Гриньова, М. Євтух, І. Зязюн, Є. Клімов, С. Марченко, С. Наumenко, І. Підласий, Г. Рудницька, Н. Тарасевич, Г. Шевченко та інших.

Якщо професійна самосвідомість тісно пов'язана з професійною діяльністю людини, ми припускаємо, що початок її формування відбувається під час професійного самовизначення. Питанню професійного самовизначення багато уваги приділяв П. Шавір, який зазначав, що предметом потреби в професійному самовизначенні є конкретна галузь об'єктивної дійсності (професія). Предметом потреби сенсу життя служить не об'єктивна дійсність, а власне особистість як суб'єкт діяльності. У першому випадку йдеться про процеси предметної свідомості, у другому – про самосвідомість. Учений стверджує, що в самосвідомості відбиваються зв'язки та відносини людини, які реально складаються в діяльності; самосвідомість вторинна й у генетичному, й у функціональному плані. При цьому реальні якості та можливості людини не завжди усвідомлюються достатньо адекватно. „Під впливом схильності до професії зазвичай підвищується самооцінка значущих для неї якостей особистості. Показником деякого відставання розвитку самосвідомості є характерна для ранньої юності подвійність самовизначення (Л. Божович), коли розумний, іноді навіть обачливий вибір професії поєднується із загальними, неконкретними пошуками сенсу свого існування. Ступінь розвитку потреби сенсу життя та її форма коливаються у вельми значних межах: від пасивного ставлення до обґрунтування свого вибору, до напружених пошуків свого покликання” [3, с. 19].

Отже, аналізуючи психологічні передумови й умови професійного самовизначення, П. Шавір виділяє два основні, особливі чинники, що динамізують цей процес: потреба в професійному самовизначенні та потреба сенсу життя. Показниками розвитку особистості, пов'язаними з названими вище потребами, учений вважає професійну спрямованість і професійну самосвідомість людини.

На думку Є. Климова, професійне самовизначення розуміється як один з найважливіших проявів суб'єкта діяльності та може розглядатися на двох взаємопов'язаних, але помітних рівнях: гностичному (у формі перебудови свідомості, включаючи самосвідомість) і практичному (у формі реальних змін соціального статусу, місця людини в системі міжлюдських взаємин) [4, с. 62 – 63]. Ми згодні з думкою дослідників, що професійну самосвідомість характеризує певний рівень самовизначення особистості. Особистість, яка самовизначена в професійному плані, – це індивід, який усвідомлює свої життєві цілі, плани, пов'язані з самореалізацією в професійній сфері, професійні наміри (що він хоче), свої особистісні та фізичні якості (що він становить собою як професіонал), свої можливості, здібності, обдарованість (що він може, межі його самовдосконалення), вимоги, які висуває діяльність, професійна група (що від нього вимагають).

Розглянемо особливості музично-педагогічної діяльності стосовно

впливу на професійне самовизначення майбутнього вчителя.

Однією з особливостей діяльності музиканта-педагога є домінування художньо-творчого начала у багатьох напрямках його роботи. Творчість охоплює всі без винятку сфери діяльності музиканта і є основною характеристикою педагогічної взаємодії стосовно музичного мистецтва. Так, творчість є одним з домінуючих напрямів діяльності викладача-музиканта, а процес пізнання нового водночас з використанням власного досвіду когнітивною підструктурою (Я-розуміння) професійної самосвідомості вчителя-музиканта. Осмислення власного досвіду в цьому контексті – є процес самопізнання, а впровадження нового – процес самовдосконалення. Спираючись на структуру професійної самосвідомості вчителя, яка розроблена Л. Мітіною, ми бачимо, що саме творчість допомагає майбутньому вчителю-музиканту усвідомити себе в системі педагогічної діяльності та у системі особистого розвитку.

Процес опанування музичним мистецтвом тісно пов'язаний з розвитком емоційної сфери особистості та сприяє розвитку такої властивості, як емпатія (когнітивна емпатія – здатність розуміти внутрішній світ іншої людини, афективна або емоційна емпатія – здатність індивіда відгукнутися на переживання іншого) [5, с. 60]. Є. Басін, розглядаючи у своїх дослідженнях питання взаємозв'язку творчості й емпатії, висунув припущення, що емпатія є найважливішою й необхідною умовою творчості. Емпатію дослідник розуміє як процес моделювання «Я», але не обов'язково за особистістю «іншого». Уявлене «Я», на його думку, моделюється за образом будь-якого іншого явища: «Емпатія є не що інше, як життя в образі, і це життя забезпечує органічний характер творчого акту.» [6, с. 64,]. Таким чином, емпатія у вчителя-музиканта не є виключно розумінням емоційного стану іншої особистості, отже співпереживання через витвори музичного мистецтва характеризує одну з складових афективного компоненту професійної самосвідомості майбутнього педагога-музиканта, а саме емоційною оцінкою того, як він реалізує основні функції педагогічного спілкування (у нашому розумінні здатність зробити зміст творів мистецтва усвідомлено зрозумілими учнями).

Особистість, яка здатна до творчої самореалізації й самовдосконалення у професійній музичній діяльності, безперечно, повинна мати досить розвинене самостійне, критичне й активне музичне мислення. Саме воно сприяє творчій діяльності майбутнього педагога-музиканта та передбачає успішний розвиток як когнітивного компоненту (Я-розуміння) так і афективного (Я-відношення) майбутнього вчителя, тобто відношення до своєї особистості як до професіонала.

Одним з основних механізмів самосвідомості вчені вважають рефлексію, яка, у свою чергу, є найважливішим аспектом музично-

педагогічної діяльності. Зазначимо, що саме завдяки рефлексії здійснюється формування поведінкового компоненту самосвідомості майбутніх вчителів. Отже, звернення майбутнього вчителя-музиканта до свого внутрішнього світу за допомогою досягнення музичних творів та перетворення завдяки цьому навчально-виховного процесу ми вважаємо музично-педагогічним аспектом рефлексії.

Найбільш змістовним поняттям, яке характеризує діяльність та особистість педагога, є поняття професійна компетентність. Багато дослідників, розглядаючи педагогічну діяльність, включають у її структуру педагогічну компетенцію, при цьому віддаючи провідне значення самовдосконаленню й педагогічній творчості. На нашу думку, професійна компетентність вчителя-музиканта обумовлює реалізацію особистості у музично-педагогічній діяльності та знаходиться у тісному взаємозв'язку з її професійною самосвідомістю. Отже, взаємний вплив професійної компетентності та самосвідомості допомагає вчителю не тільки усвідомлювати себе, а й свідомо регулювати свою професійну діяльність. Ми вважаємо, що професійна компетентність об'єднує три підструктури професійної самосвідомості майбутнього викладача-музиканта, а саме когнітивну, афективну та поведінкову.

Як висновок слід зауважити наступне. Головні особливості музично-педагогічної діяльності є основними чинниками формування трьох підструктур професійної самосвідомості вчителя: творчість – когнітивного, емоційність (емпатія) – афективного, рефлексія – поведінкового. Музичне мислення впливає на формування як когнітивного, так і афективного компоненту, а музично-педагогічна компетенція об'єднує усі три підструктури.

Подальшого розгляду, на нашу думку, потребує розробка конкретних напрямів розвитку професійної самосвідомості майбутніх учителів-музикантів у процесі їх професійної діяльності.

Література

- 1. Столяренко Л. Д.** Педагогическая психология : учеб. пособие для студентов высш. учеб. заведений / Л. Д. Столяренко. – Изд. 6-е, стер. – Ростов н/Д : Феникс, 2009. – 541, [1] с. : ил., табл.
- 2. Зязюн І. А.** Гуманістична парадигма в освіті / І. А. Зязюн // Вища освіта в Україні: реалії, тенденції, перспективи розвитку. – К., 1996. – Ч. І. – С. 3–25.
- 3. Шавир П. А.** Психология профессионального самоопределения в ранней юности / П. А. Шавир. – М. : Педагогика, 1981. – 96 с.
- 4. Климов Е. В.** Психолого-педагогические проблемы профессиональной консульта-ции / Е. В. Климов. – М. : Знание, 1983. – 96 с.
- 5. Гавришова Т. П.** Понятие эмпатии в зарубежной психологии / Т. П. Гавришова // Вопр. Психологи. – 1975. – №2. – С. 147 – 158.
- 6. Басин Е. Я.** Творчество и эмпатия / Е. Я. Басин // Вопр. философии. – 1987. – №2. – с. 54-66.

Кузніченко О. В. До питання професійного самовизначення майбутніх викладачів-музикантів.

Автор статті визначає особливості музично-педагогічної діяльності майбутніх учителів-музикантів та її вплив на формування професійної самосвідомості. Припускається, що початок формування професійної самосвідомості відбувається під час професійного самовизначення. Музично-педагогічна діяльність розглядається як головний чинник професійного самовизначення майбутнього викладача-музиканта. Професійне самовизначення розуміється як один з найважливіших проявів суб'єкта діяльності та може розглядатися на двох взаємопов'язаних, але помітних рівнях: гностичному і практичному. Головні особливості музично-педагогічної діяльності є основними чинниками формування трьох підструктур професійної самосвідомості вчителя: творчість – когнітивного, емоційність (емпатія) – афективного, рефлексія – поведінкового. Музичне мислення впливає на формування як когнітивного, так і афективного компоненту, а музично-педагогічна компетенція об'єднує усі три підструктури.

Ключові слова: викладач-музикант, професійна діяльність, самовизначення, самосвідомість.

Кузніченко О. В. К вопросу профессионального самоопределения будущих педагогов-музыкантов.

Автор статьи определяет особенности музыкально-педагогической деятельности будущих учителей-музыкантов и ее влияние на формирование профессионального самосознания. Предполагается, что начало формирования профессионального самосознания происходит во время профессионального самоопределения. Музыкально-педагогическая деятельность рассматривается как главный фактор профессионального самоопределения будущего преподавателя-музыканта.

Профессиональное самоопределение понимается как один из важнейших проявлений субъекта деятельности и может рассматриваться на двух взаимосвязанных, но различных уровнях: гностическом и практическом. Главные особенности музыкально-педагогической деятельности являются основными факторами формирования трех подструктур профессионального самосознания учителя: когнитивного (творчество), аффективного (эмпатия), поведенческого (рефлексия). музыкально-педагогическая компетенция объединяет все три подструктуры.

Ключевые слова: педагог-музыкант, профессиональная деятельность, самоопределение, самосознание.

Kuznichenko O. V. Features of piano lessons for beginners

(physical and psychological aspects).

The author of the article defines the features of musical-pedagogical activity of future teachers-musicians and its influence on the formation of professional identity. It is assumed that the beginning of the formation of professional identity takes place during professional self-determination.

There are two main factors that dynamic input process: the need for professional self-determination and the need for meaning in life. Indicators of personal development related needs, as a professional orientation and professional identity of the person. Musical-pedagogical activity is considered as the main factor of professional identity of the future teacher-musician. Professional identity is understood as one of the most important manifestations of the subject's activities and can be considered at two interrelated but distinguishable levels: Gnosticism and practical.

Key features of musical-pedagogical activity are major factors in the formation of three substructures of the professional identity of teachers: creativity – cognitive, emotion (empathy) affective, reflection – behavioral. Musical thinking affects the formation of both cognitive and affective component, and the musical-pedagogical competence combines all three substructures. It is noted that the professional competence of the teacher-musician leads to realization of the personality in the musical-pedagogical activity and is closely linked to her professional identity. The mutual influence of professional competence and identity and helps the teacher not only to understand themselves, but also deliberately to regulate their professional activities.

Key words: teacher, musician, professional activity, self-determination, self-awareness.

Стаття надійшла до редакції 10.02.2017 р.

Прийнято до друку 30.02.2017 р.

Рецензент – к. пед. наук, доц. Борисова С.В.

УДК 37.015:78(430)

О. В. Черевата

**ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ НОВІТНІХ
МИСТЕЦЬКО-ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНО-
ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС. ПОГЛЯД ПЕДАГОГА-ПРАКТИКА**

Музичне виконавче мистецтво постійно знаходиться у стадії розвитку, у процесі інтенсивного формування нових понять і вирішення нових різноманітних питань та завдань як творчих, так, звісно, і педагогічних. Зрозуміло, що відповідні процеси відбуваються й у вокальному мистецтві.